

Tendencje zmian na rynku pracy w Polsce w latach 2000–2010

Makroekonomiczne uwarunkowania rynku pracy

Procesy zachodzące na rynku pracy w Polsce są uwarunkowane czynnikami makroekonomicznymi, zarówno o charakterze ekonomicznym, jak i demograficznym oraz społecznym.

Uwarunkowania rynku pracy można podzielić na wewnętrzne i zewnętrzne. Do wewnętrznych należą tempo wzrostu gospodarczego, dynamika eksportu i importu, polityka kredytowa i podatkowa, czynniki demograficzne oraz konieczność restrukturyzacji gospodarki. Zewnętrzne uwarunkowania są związane z rozwojem gospodarczym krajów sąsiedzkich i sytuacją na międzynarodowych rynkach finansowych oraz wejściem Polski do Unii Europejskiej.

W opracowaniu zostaną przedstawione najważniejsze uwarunkowania rynku pracy oraz problemy ograniczania bezrobocia.

Tempo wzrostu gospodarczego a stopa bezrobocia

Powszechnie przyjmuje się istnienie dodatniej korelacji między dynamiką gospodarki a zatrudnieniem. Zakładając taką zależność nie możemy zapomnieć o występowaniu zjawiska bezzatrudnieniowego wzrostu gospodarczego, a więc sam wzrost gospodarczy nie wystarczy do obniżenia bezrobocia [Meller 1999]. W Polsce od 1992 r. utrzymuje się szybkie tempo rozwoju gospodarczego, a stopa bezrobocia zmalała zaledwie o 3%.

W tym okresie procesy restrukturyzacji gospodarki doprowadziły do zwiększenia udziału we wzroście gospodarczym czynników intensywnych, takich jak: postęp techniczny i organizacyjny, wzrost kwalifikacji i wydajności pracy oraz efektywności inwestycji.

Z punktu widzenia rynku pracy najkorzystniejszy jest model dualnego rozwoju gospodarczego, który opiera się zarówno na bardzo nowoczesnych i pracoszczędnych gałęziach produkcji, jak i na pracochłonnych sektorach gospodarki.

Obecnie brak jest środków, zarówno prywatnych, jak i publicznych, na preferowanie bardzo pracochłonnych kierunków inwestycji. Tym warunkom najbardziej odpowiada budownictwo mieszkaniowe, które nadal rozwija się zbyt wolno.

W latach 1992–1998 PKB zwiększył się o 38,6%, natomiast zatrudnienie wzrosło o 7,7%, a więc na 1% wzrostu PKB przypadało 0,2% wzrostu liczby pracujących w gospodarce (tab. 1).

Tabela 1

Podstawowe wskaźniki wzrostu gospodarczego w latach 1992–1999

Wyszczególnienie	1992	1994	1996	1998	1999
Tempo wzrostu PKB w %	2,6	5,2	6,0	4,8	4,1
Dynamika inwestycji (rok poprzedni = 100)	100,4	108,1	119,2	115,3	–
Liczba pracujących w tys.	14 677	14 475	15 021	15 800	–
Przeciętne zatrudnienie w tys.	9 575	9 106	9 480	9 864	–
Bezrobotni zarejestrowani w tys.	2 509,3	2 838,0	2 359,5	1 831,4	2 349,8
Oferty pracy w tys.	–	801	879	606	681
Stopa bezrobocia	14,3	16,0	13,2	10,4	13,0
Dynamika produkcji sprzedanej przemysłu (rok poprzedni = 100)	102,8	112,1	108,3	104,7	104,3
Dynamika produkcji budowlano- -montażowej (rok poprzedni = 100)	98,7	100,3	103,0	112,4	103,0

Źródło: Rocznik Statystyczny 1999, GUS Warszawa 2000.
Ministerstwo Gospodarki <http://www.cup.gov.pl>.

Z powyższych wskaźników wynika, że znacznie pogorszyła się sytuacja na rynku pracy w 1999 r., głównie wskutek obniżenia tempa wzrostu PKB oraz produkcji sprzedanej i budowlano-montażowej. Również o 1% zmniejszyło się zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w stosunku do 1998 r.

Sytuacja demograficzna i bezrobocie

Sytuacja na rynku pracy w najbliższych latach będzie kształtowana głównie przez przyrost ludności w wieku produkcyjnym. Najtrudniejsza sytuacja wystąpi w latach 2001–2010, wówczas na rynek pracy wejdą kolejne roczniki wyżu demograficznego.

Według prognozy GUS, liczba ludności w wieku produkcyjnym będzie się zwiększać do roku 2010, a potem spadać do 2020 r. Największy przyrost podaży pracy na rynku będzie w latach 2001–2005, przekroczy on bowiem ponad 1 mln osób (tab. 2). Na ten przyrost złożą się w 63% osoby zamieszkałe w miastach i 37% na wsi.

Tabela 2
Prognoza ludności w wieku produkcyjnym w Polsce

Lata	Liczba osób w tys.			
	ogółem	w tym: kobiety	miasta	wieś
1995	22 647	3 702	14 555	8 092
2000	23 609	3 869	15 222	8 387
2005	24 678	4 099	15 896	8 782
2010	24 806	4 100	15 912	8 894
2015	23 923	3 923	15 344	8 579
2020	23 178	3 738	14 971	8 207
przyrost/spadek w tys.				
1995–2000	962	167	667	295
2001–2005	1 069	230	674	396
2006–2010	128	1	16	112
2011–2015	–883	–177	–568	–315
2016–2020	–745	–185	–373	–372

Źródło: Rocznik Statystyczny Pracy 1999. GUS, Warszawa 2000.

W latach 2006–2010 przyrost liczby osób w wieku produkcyjnym w miastach będzie już nieznaczny, natomiast znacznie większy na wsi. W tym okresie w krajach UE ludność w wieku produkcyjnym zmniejszy się o około 2 mln osób [Frenkel 1995]. W latach 2010–2020 w Polsce przewiduje się ujemny przyrost ludności w wieku produkcyjnym.

Według „Strategii... Polska 2000–2010”¹, utrzymanie do 2010 r. bezrobocia otwartego na obecnym poziomie, przy eliminacji bezrobocia ukrytego oraz powstającego w wyniku restrukturyzacji gospodarki, wymagałoby stworzenia ok. 3 mln nowych miejsc pracy, co oznacza wzrost zatrudnienia w tempie około 2,5% rocznie.

Natomiast obniżenie do 2010 r. stopy bezrobocia o połowę wymagałoby utworzenia dodatkowo ok. 1 mln miejsc pracy oraz zwiększenia zatrudnienia poza rolnictwem w tempie ok. 3% rocznie.

¹Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego, Polska 2000–2010. Rynek Pracy nr 7/8, 1999.

Szczegółowe dane o podaży i popycie na rynku pracy w latach 2000–2010 przedstawia tabela 3.

Tabela 3

Prognoza sytuacji na rynku pracy w latach 2000–2010 (tys. osób)

Lata	Podaż pracy	Popyt na pracę	Zatrudnienie wg sektorów				Stopa bezro- bocia w %	Liczba bezro- botnych
			publicz- ny	przedsię- biorstw	MŚP*	rolnic- two		
2000	17 582	15 559	2 194	5 952	3 203	4 210	11,2	1 971
2001	17 723	15 444	2 172	5 963	3 319	4 189	11,1	1 973
2002	17 865	15 718	2 150	5 978	3 443	4 147	11,1	1 986
2003	18 008	15 869	2 129	6 051	3 583	4 106	10,9	1 959
2004	18 152	16 041	2 118	6 154	3 745	4 024	10,6	1 929
2005	18 279	16 284	2 120	6 264	3 921	3 943	10,3	1 884
2006	18 425	16 505	2 141	6 386	4 13	3 864	9,6	1 772
2007	18 536	16 784	2 163	6 515	4 320	3 787	8,7	1 621
2008	18 647	17 042	2 184	6 646	4 537	3 637	8,0	1 493
2009	18 759	17 279	2 206	6 781	4 765	3 527	7,4	1 386
2010	18 871	17 503	2 228	6 918	5 006	3 350	6,8	1 274

*małych i średnich przedsiębiorstw

Źródło: Strategia finansów publicznych i rozwoju gospodarczego, Polska 2000–2010. Rynek Pracy nr 7/8, 1999.

Według prognozy podaż pracy wzrośnie o 7,3%, a popyt na pracę o 12,5%. Największy wzrost popytu na pracę będzie w sektorze MŚP (56,2%), następnie w sektorze przedsiębiorstw (16,2%) i sektorze publicznym (15,1%). Spadek zatrudnienia obejmie rolnictwo (-20,4%).

W wariacie aktywnym, przyjmującym tempo wzrostu PKB na poziomie 7–8% rocznie, stopa bezrobocia całkowitego zmniejszy się w 2010 r. do 9,4% (w tym rejestrowane 7,3% i ukryte 2,1%).

Sytuacja w handlu zagranicznym a bezrobocie

Zarówno rozmiary bezrobocia, jak i jego ograniczenie zależą od wyników uzyskiwanych w handlu zagranicznym. Jeżeli w obrocie towarami występuje saldo dodatnie, oznacza to, że gospodarka ma dobrze rozwinięty eksport, dzięki któremu powstają nowe miejsca pracy.

W przypadku ujemnego salda obrotów towarami następuje spadek liczby miejsc pracy, głównie z powodu nadmiernego importu towarów.

Tabela 4
Rozmiary eksportu i importu w latach 1990–1998

Lata	Eksport		Import		Saldo mld zł
	mld zł	dynamika rok poprzedni = = 100	mld zł	dynamika rok poprzedni = = 100	
1990	13,6	–	9,0	–	+4,3
1992	18,0	97,4	22,0	113,9	–4,0
1995	55,5	116,7	70,5	120,5	–15,0
1997	84,5	113,7	138,9	122,0	–54,4
1998	98,6	109,4	163,0	114,6	–64,4

Źródło: Rocznik Statystyczny 1999. GUS, Warszawa 2000.

W badanym okresie zmniejszyła się dynamika wzrostu eksportu oraz gwałtownie rósł import. W przeliczeniu na mieszkańca kraju eksport w cenach bieżących wzrósł 6-krotnie, a import 16-krotnie.

Podobna sytuacja wystąpiła w 1999 r., bowiem saldo handlu zagranicznego wynosiło –14,4 mld dolarów, co oznacza dalsze zwiększenie deficytu w stosunku do 1998 r.

Bezrobocie w Polsce i w krajach Unii Europejskiej

W latach 1990–2000 sytuacja na rynku pracy zmieniała się w trzech fazach. Faza pierwsza trwała do 1994 r. i charakteryzowała się wyraźną tendencją wzrostu bezrobocia. Faza druga – od 1995 do września 1998 r. – to okres wyraźnego obniżenia liczby bezrobotnych. Faza trzecia to okres wzrostu bezrobocia obejmujący rok 1999 i pierwszy kwartał 2000 r.

Najniższa liczba bezrobotnych była w 1997 r., w którym bezrobocie zmniejszyło się o 533 tys. osób. Bezrobocie zmalało wówczas głównie z następujących powodów:

- wprowadzenie w życie nowych przepisów prawnych, polegających na zaostrzeniu zasad przyznawania zasiłków dla bezrobotnych i zróżnicowaniu okresu pobierania (6, 12, 18 miesięcy) w zależności od stopy bezrobocia na lokalnym rynku pracy. Równocześnie wprowadzono konieczność potwierdzania przez bezrobotnych gotowości do podjęcia pracy;
- wykreślenie z rejestrów osób uzyskujących uprawnienia do zasiłków i świadczeń emerytalnych oraz osób odbywających szkolenie i staż;

(W wyniku oddziaływania wymienionych przyczyn bezrobocie zmalało według KUP o ok. 60%².)

- poprawa sytuacji ekonomicznej kraju (wysokie tempo wzrostu gospodarczego, wzrost popytu na pracę);
- wprowadzenie programów specjalnych, służących aktywizacji zawodowej bezrobotnych.

Na przełomie lat 1998/1999 rozpoczęła się niekorzystna tendencja do powiększania bezrobocia rejestrowanego. W końcu marca 2000 r. liczba bezrobotnych przekroczyła 2,5 mln (tab. 5).

Tabela 5
Bezrobotni zarejestrowani w urzędach pracy

Lata	Mężczyźni			Kobiety		Wzrost w odniesieniu do roku poprzedniego	
	Ogółem tys.	tys.	%	tys.	%	tys.	%
1994	2 838,0	1 343,0	47,3	1 495,0	52,7	- 51,6	- 1,8
1995	2 628,8	1 180,2	44,9	1 448,6	55,1	-209,2	-7,4
1996	2 359,5	983,9	41,7	1 375,6	58,3	-269,3	-10,2
1997	1 826,4	723,2	39,6	1 103,2	60,4	-533,1	-22,6
1998	1 831,4	760,0	41,5	1 071,3	58,5	5,0	0,3
1999	2 349,0	1 042,5	44,4	1 307,3	55,6	517,6	28,3
03.2000	2 533,6	1 154,2	45,5	1 379,4	54,5	x	x

Źródło: Bezrobocie rejestrowane w Polsce. I kwartał 2000. GUS, Warszawa 2000.

Przyczyn pogorszenia sytuacji na rynku pracy w ostatniej fazie było kilka:

- wejście w życie reformy ubezpieczeń społecznych spowodowało konieczność rejestracji w celu uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego;
- ujawnienie się pierwszych efektów wyżu demograficznego;
- zmniejszenie tempa przyrostu liczby miejsc pracy w sektorze MŚP w wyniku spadku rentowności tego sektora (m.in. wysokie podatki, kryzys w Rosji);
- przyspieszenie restrukturyzacji gospodarki, górnictwa, hutnictwa, przemysłu obronnego, lekkiego i zapowiedź przekształceń PKP oraz w rolnictwie;
- wprowadzenie reformy administracyjnej i reformy służby zdrowia oraz edukacji.

²KUP: Rynek pracy w Polsce w 1997 roku. Warszawa 1998.

W najbliższym okresie sytuacja na rynku pracy może się pogorszyć, gdy będzie wolne tempo tworzenia nowych miejsc pracy z jednej strony oraz gdy pojawi się duży efekt wyżu demograficznego i szybkiego tempa restrukturyzacji gospodarki z drugiej strony.

Rynek pracy w Polsce pod wieloma względami będzie się stopniowo upodobniać się do rynku pracy w krajach UE [Wilkin 1999]. Natomiast obecnie rynek w Polsce jest mniej stabilny, bowiem stopa bezrobocia wykazuje znacznie większe wahania niż w krajach UE (tab. 6).

Tabela 6

Stopa bezrobocia w Polsce na tle krajów UE w %

Kraje	1996	1997	1998	1999	03.2000
Belgia	9,6	9,1	9,2	8,7	8,4
Dania	6,1	4,9	4,5	4,0	5,1
Niemcy	9,2	10,2	9,3	9,0	8,9
Hiszpania	21,3	20,2	17,7	14,7	15,0
Francja	12,9	12,5	11,8	10,6	10,3
Austria	4,9	4,9	5,2	4,7	3,9
Portugalia	7,2	6,7	4,8	4,2	4,3
Finlandia	14,4	11,9	10,2	9,1	11,2
Szwecja	10,4	8,5	7,3	6,2	6,5
Wlk. Brytania	7,5	6,3	6,2	6,2	.
EU-15	10,8	10,5	9,7	8,8,	8,9
Polska	13,2	10,3	10,4	13,0	13,9

Źródło: Bezrobocie rejestrowane w Polsce. I kwartał 2000. GUS, Warszawa 2000.

Silne zróżnicowanie stóp bezrobocia w krajach UE wskazuje, po pierwsze, że samo wejście kraju do wspólnego rynku nie powoduje masowych migracji, a po drugie, że występuje różna skuteczność narodowych programów zmniejszania bezrobocia.

Poziom bezrobocia na wsi

Bezrobocie na wsi zaczęło narastać wraz z ograniczeniem nadmiernego zatrudnienia w przemyśle. W pierwszej kolejności utracili pracę chłopi-robotnicy, następnie pracownicy zatrudnieni w byłych PGR-ach oraz w likwidowanych wielkich przedsiębiorstwach i instytucjach.

Gospodarstwa chłopskie stanowią „przechowalnię” bezrobotnych, są bowiem w stanie wchłonąć dodatkową siłę roboczą.

Bezrobocie rejestrowane na wsi przekroczyło na koniec marca 2000 r. poziom 1,1 mln osób, co stanowi 44% ogółu bezrobotnych w skali całego kraju. Gdy uwzględnimy, że ludność wiejska stanowi 38% mieszkańców kraju, możemy stwierdzić, że ciężar bezrobocia rejestrowanego przesuwają się z miasta na wieś, a więc wieś chroni w znacznym stopniu miasta przed negatywnymi skutkami bezrobocia.

Bezrobocie na wsi charakteryzują następujące cechy:

- niski jest odsetek osób pobierających zasiłek (21,5%);
- znaczne są rozmiary bezrobocia długotrwałego, powyżej 12 miesięcy (36,4%);
- niski jest poziom wykształcenia (75,7% to bezrobotni z wykształceniem zasadniczym zawodowym, podstawowym i niepełnym podstawowym);
- duży odsetek stanowią osoby młode (50% to osoby w wieku do 29 lat).

Ponadto, bezrobocie na wsi charakteryzuje się niską mobilnością pracy i dużym zróżnicowaniem przestrzennym. Województwami o najwyższym bezrobociu na wsi są warmińsko-mazurskie i zachodnio-pomorskie.

Tabela 7
Rozmiary bezrobocia rejestrowanego na wsi

Lata	Bezrobotni zamieszkali na wsi					
	ogółem osób	w tym: kobiety %	do ogółu zarejestr. %	rok po- przedni = = 100	przyrost lub spadek w liczbach bezwzgl.	w tym: posiadają- cy gosp. rolne w %
1994	1 157 879	48,8	40,8	98,8	-119 014	3,5
1995	1 126 451	51,0	42,9	97,3	-31 428	4,0
1996	1 037 154	54,3	44,0	92,0	-89 297	4,4
1997	843 692	57,9	46,2	81,3	-193 462	3,9
1998	835 704	57,1	45,6	99,1	-7 988	3,7
1999	970 404	57,0	44,4	116,1	+134 705	3,5
03.2000	1 112 000	57,4	43,9	114,6	+141 596	1,6

Źródło: Krajowy Urząd Pracy oraz obliczenia własne.

W latach 1994–1999 liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi zmniejszyła się o 187 475 osób. Mimo tego spadku, procentowy udział bezrobocia na wsi nadal powiększa się, w mieście natomiast maleje. Wolniejszy spadek liczby bezrobotnych na wsi wynika z faktu, że trudniej jest tam znaleźć pracę ze

względem na niższe kwalifikacje zawodowe i brak doświadczenia w poszukiwaniu pracy. Powstaje także mało nowych miejsc pracy, a ludność niechętnie decyduje się na zmianę miejsca zamieszkania ze względu na wysokie koszty wynajmu mieszkań w mieście.

W analizowanym okresie wysoki był udział kobiet wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi, który zwiększał się do roku 1997, a następnie nieznacznie zmniejszył się do poziomu 57% w 1999 r.

Jak wynika z danych (tab. 7), bezrobocie rejestrowane na wsi dotyczy w zasadzie ludności bezrolnej oraz w niewielkim stopniu rolników posiadających gospodarstwa rolne (tylko 3,5–4%).

Zasadniczym problemem dla ludności rolniczej jest bezrobocie ukryte, szacowane obecnie na 0,8–1,2 mln osób³. Bezrobocie ukryte w rolnictwie jest spowodowane:

- dużym rozdrobnieniem struktury agrarnej;
- ograniczeniami w zakresie możliwości migracji ze wsi do miast;
- powrotem na wieś chłopów-robotników i absolwentów różnego typu szkół, którzy nie mogą znaleźć zatrudnienia;
- brakiem możliwości rejestrowania w urzędzie pracy osób posiadających gospodarstwa do 2 ha.

Metody przeciwdziałania bezrobociu

Instrumenty i sposoby ograniczenia bezrobocia zależą głównie od takich czynników, jak stopa i rodzaj bezrobocia oraz jego najważniejsze przyczyny. W literaturze spotyka się dwa modele walki z bezrobociem. Pierwszy polega na aktywnej polityce rynku pracy, natomiast drugi na zintegrowanej prozatrudnieniowej polityce społeczno-gospodarczej. Pierwszy model zakłada, że źródłem bezrobocia jest mała aktywność bezrobotnych i niesprawne funkcjonowanie urzędów pracy. Drugi model za główne źródło bezrobocia uważa deficyt miejsc pracy [Kabaj 1999].

W modelu pierwszym rynek pracy pełni rolę substytutu polityki społeczno-gospodarczej, natomiast w drugim funkcję komplementarną. Pierwszy stosowany jest w krajach UE, a drugi w USA, Japonii, Norwegii, Szwajcarii.

³GUS na podstawie danych PSR przeprowadzonego w 1996 r. ustalił nadwyżkę pracujących w rolnictwie na poziomie 737,7 tys. osób (kryterium subiektywne) i 889,6 tys. osób (kryterium obiektywne). Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności związanej z rolnictwem. Cz. II. GUS, Warszawa 1997.

W Polsce, podobnie jak w innych krajach, wyróżnia się programy pasywne – pełniące rolę osłonową (zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki przedemerytalne, wcześniejsze emerytury) i programy aktywne – dające szansę znalezienia pracy (pośrednictwo pracy, szkolenia, prace interwencyjne, roboty publiczne, pożyczki dla małych przedsiębiorstw i inne).

Główne kierunki ograniczania bezrobocia w Polsce zostały określone w „Narodowej strategii wzrostu zatrudnienia i rozwoju zasobów ludzkich 2000–2006”⁴.

Cel główny, jakim jest zwiększenie zatrudnienia, zostanie osiągnięty przez:

- rozwój jakości zasobów ludzkich (inwestycje w zasoby ludzkie);
- rozwój przedsiębiorczości (tworzenie nowych miejsc pracy);
- poprawę zdolności adaptacji przedsiębiorstw i ich pracowników do warunków zmieniającego się rynku;
- wzmocnienie polityki równości szans na rynku pracy.

Najbardziej efektywnymi narzędziami przeciwdziałania bezrobociu są pośrednictwo pracy, zarówno państwowe, jak i prywatne, następnie programy szkolenia bezrobotnych i subsydiowanie zatrudnienia. Jako dalsze instrumenty strategia wymienia następujące:

- zmniejszenie obciążeń podatkowych dla małych i średnich przedsiębiorstw rozliczających się podatkiem dochodowym od osób fizycznych;
- tworzenie miejsc pracy w otoczeniu wiejskim (realizacja Paktu dla wsi);
- wspieranie rozwoju sektora MŚP, promujące zdolności eksportowe i skłonność do inwestowania;
- tworzenie alternatywnych miejsc pracy dla osób zwolnionych w wyniku restrukturyzacji zatrudnienia.

Źródłem finansowania różnych form ograniczania bezrobocia jest głównie Fundusz Pracy. Kształtowanie się tego funduszu przedstawia tabela 8.

W 1999 r. środki finansowe Funduszu Pracy w ponad 70% zostały przeznaczone na programy pasywne (zasiłki i świadczenia przedemerytalne). Zasiłki dla bezrobotnych w analizowanym okresie zmalały z 85% do prawie 40%.

Programy aktywne stanowiły przeciętnie 18% wydatków z Funduszu Pracy, z tego 7% przeznaczono na prace interwencyjne i ok. 6% na aktywizację zawodową absolwentów.

⁴Wykorzystano opracowanie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pt. „Rynek pracy 2000”. [w:] Rynek Pracy nr 3, 2000.

Tabela 8

Dochody i wydatki z Funduszu Pracy w latach 1995–1999

Wyszczególnienie	1995	1996	1997	1998	1999
1. Dochody ogółem w mln zł	6 302,3	7 558,1	7 064,8	5 247,5	5 463,1
w tym w %:					
• dotacje z budżetu państwa	63,9	61,1	48,1	178,2	.
• obowiązkowa składka	34,5	37,6	50,1	81,5	.
• pozostałe dochody	1,6	1,3	1,8	1,3	.
2. Wydatki ogółem w mln zł	6 328,3	7 525,3	6 799,6	5 215,9	5 424,2
w tym w %:					
• zasiłki dla bezrobotnych	84,6	85,2	71,2	45,5	39,8
• szkolenia	1,0	1,1	1,6	2,2	3,5
• prace interwencyjne	4,9	3,7	4,7	6,8	7,5
• roboty publiczne	4,0	3,2	6,1	6,4	4,0
• pożyczki	1,1	3,0	4,0	6,1	6,4
• przygotowanie zawodowe młodocianych	2,7	3,0	4,0	6,1	6,4
• świadczenia i zasiłki przedemerytalne	x	x	6,4	13,2	20,8
• pozostałe wydatki	1,5	2,7	3,8	16,4	2,3

Źródło: Rocznik Statystyczny Pracy GUS, Warszawa 2000.

Informacja KUP o stanie i strukturze bezrobocia w Polsce w 1999 r.

W omawianym okresie znacznie zmalały dochody Funduszu Pracy pochodzące z dotacji budżetu państwa. Ich udział był odwrotnie proporcjonalny do wielkości produktu krajowego brutto. Wydatki Funduszu Pracy stanowiły w 1998 r. tylko 0,88% PKB, podczas gdy w 1996 r. wynosiły 1,8%. Tego rodzaju tendencja kształtowania się Funduszu Pracy jest sprzeczna z zadaniami zapisanymi w strategii na lata 2000–2006. W celu ograniczenia bezrobocia należy zwiększyć środki budżetowe Funduszu Pracy do 3% PKB, również środki Funduszu Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz Agencji Rozwoju Przemysłu i ARiMR.

Zakończenie

Sytuacja na rynku pracy w 1999 r. oraz na początku roku 2000 uległa pogorszeniu. Do wzrostu bezrobocia zarówno w mieście, jak i na wsi przyczyniły się takie czynniki, jak: reformy ustrojowe (administracji, ubezpieczeń społecznych, służby zdrowia i edukacji), restrukturyzacja wielu branż gospodarki, obniżenie tempa wzrostu gospodarczego oraz pierwsze efekty wyżu demograficznego.

Znaczny wzrost podaży pracy, ekspansja nowoczesnych technologii, globalizacja gospodarki i prawie bezzatrudnieniowy wzrost gospodarczy mogą pogorszyć sytuację na rynku pracy, jeśli nie podejmie się skutecznych działań w kierunku jej poprawy.

Szczególnie niekorzystne dla rynku pracy są trendy powiększania się bezrobocia długotrwałego, udziału osób młodych i osób o niskich kwalifikacjach.

To wszystko stwarza konieczność przyjęcia strategii prozatrudnieniowego wzrostu gospodarczego. Zatwierdzona przez rząd narodowa strategia przeciwdziałania bezrobociu określiła najważniejsze cele i instrumenty polityki zatrudnienia do 2006 roku. Istnieją jednak obawy, czy tak znaczne obniżenie bezrobocia będzie możliwe z uwagi na: spadek dochodów Funduszu Pracy, konieczność przeprowadzenia dalszej restrukturyzacji przemysłu i rolnictwa, małą efektywność działania urzędów pracy podlegających od 1 stycznia 2000 r. samorządom terytorialnym oraz pogarszanie się wyników finansowych sektora MŚP.

Przyszłą sytuację na rynku pracy będą kształtować nie tylko wyż demograficzny i wejście do UE, ale także rozwój edukacji młodzieży, oddziaływanie ekonomiczne na pracodawców, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości i eksportu oraz efektywność działania instytucji rynku pracy.

Literatura*

- FRENKEL J., 1995: Zmiany demograficzne ludności wiejskiej w Polsce. Elementy prognozy. *Wieś i Rolnictwo* nr 1.
- HYBEL J., 1999: Zmiany w poziomie bezrobocia na obszarach wiejskich i metodach jego ograniczania. [w:] *Spółdzielczość w stymulowaniu rozwoju lokalnego i tworzeniu nowych miejsc pracy*. Wyd. SIB, Warszawa.
- KABAJ M., 1999: Efektywność programów przeciwdziałaniu bezrobociu. [w:] *Rynek pracy w wybranych krajach. Metody przeciwdziałania bezrobociu*. KUP, Warszawa.
- MELLER J., 1999: Rynek pracy w strategii rozwoju gospodarczego Polski. *Rynek Pracy* nr 7/8.
- WILKIN J., 1999: Strategie przeciwdziałania bezrobociu w Polsce na tle doświadczeń Unii Europejskiej. [w:] *Spółdzielczość w stymulowaniu rozwoju lokalnego i tworzeniu nowych miejsc pracy*. Wyd. SIB, Warszawa.

*Z uwagi na zbyt późne otrzymanie materiałów nie do końca ujednolicono literaturę w tym tomie, za co serdecznie przepraszamy Czytelników.

Tendencies for the Labour Market in Poland in the Years 2000–2010

Abstract

The paper discusses the current state of the labour market in Poland and gives prospects for its development by the year 2010.

First, the study covers macroeconomic environment determining labour market development, namely rate of economic growth, demographic bulge, state of the foreign trade etc. Then, tendencies for labour markets in Poland and in the European Union countries were presented with special attention directed at the ways of unemployment preventing according to the „*National Employment Strategy 2000–2006*”.

The outlook for labour market in Poland over the 1999–2000 years is negative when compared to the situation in the previous years. On the basis of macroeconomic data, the increase in unemployment in 1999 and at the beginning of 2000 was noted, generally by reason of economy restructuring, the implementation of system reforms, declining rate of economic growth and some reviling effects of the demographic bulge.